

Jan Gillberg

samhällsuppgift av vikt att trygga bränsle- och energiförsörjningen

Oljebränslets problem togs upp i en uppmärksammat artikel i Svensk Handel nr 1. Författaren — sekreterare vid Industriens utredningsinstitut — kompletterar här framställningen med en diskussion av frågan om lagring av importbränslen ur trygghets- och kostnads-synpunkt.

Ju tyngs oljan kommit att väga i den svenska bränsle- och energibalansen desto naturligare har det blivit att som ett led i den ekonomiska beredskapen bygga upp en försörjningsreserv av petroleumprodukter, genom beslut av 1957 års riksdag fastställdes ett program för ökad oljelagring under femårsperioden 1958-62. De i programmet uppsatta lagringsnivåerna bestämdes under beaktande av behovet dels under krig dels vid olika avbrott i tillförseln i fred. Den beslutade lageruppsäggnaden har fullföljts i enlighet med vad lagen föreskrivit samt i utmärkt samförstånd med överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap. Finansieringen av såväl programmet som dels av den oljelagring som skett sedan dess har varit stöttad av staten och av andra offentliga och privata myndigheter.

Det är nu aktuellt att fastställa ett program för oljelagringen under perioden 1963-69. En särskild avskildt utskottet har utredat frågan om hur beredskapslagring av olja bäst bör lösas. Delt detta inte minst sett mot bakgrund av att samhällets totala kostnader för sådan beredskapslag-

ring uppgår till ett så avsevärt belopp som 120 milj. kronor per år.

en samhälls angelägenhet

verför bara oljelagring? Direktiven till sittande oljelagringskommitté har begränsat uppgiften till att gälla utredning av med oljelagring sammanhängande frågor. På så sätt har det inte varit aktuellt för kommittén att undersöka, i vad mån vårt behov av beredskap på bränsle- och energiområdet kan tillgodoses på ett ekonomiskt fördelaktigare sätt genom att — jämfört med vad som redan sker — öka lagringen av fasta bränslen och då rimligen i första hand stenkol. Att lagra stenkol ställer sig ju väsentligt billigare än att lagra olja. Mot detta skall dock vägas vad det kostar att övergå från utnyttjande av ett bränsle till ett annat. När det gäller att möta ett kortvarigt avbrott i den kontinuerliga tillförseln av importbränslen, blir naturligtvis kostnaderna sammanhängande med en dylik omställning jämförelsevis stora i förhållande till de besparingar, som kan vinnas genom att lagra stenkol i stället för olja. Om det emellertid skulle bli fråga om störningar i vår bränsleimport av mer långvarigt slag kan det tänkas, att en övergång till stenkolsdrift skulle visa sig lönsam inom åtminstone de områden på förbrukarsidan, där en dylik omställning kan ske med de minst kostsamma arrangemanget.

Det skall i varje fall inte bedömas som uteslutet, att ett beredskapsprogram på bränsle- och energiområdet, som inte blott syftar till att möta tillfälliga av- och kortare tids störningar, är i brandimporten, till en viss del också för innefattat ökad lagring av stenkol. I alla händelser måste det vara angeläget att få större klarhet i denna fråga än vad som kan erhållas inom ramen för ett kommittéarbete, som enligt direktiven har ett begränsat uppdrag att utreda frågan om hur beredskapslagring av olja bäst bör lösas. Delt detta inte minst sett mot bakgrund av att samhällets totala kostnader för sådan beredskapslag-

ring uppgår till ett så avsevärt belopp som 120 milj. kronor per år.

en samhälls angelägenhet

Beredskapen på bränsle- och energiområdet är en samhällets angelägenhet. De överväganden, som skall läggas till grund för ett beredskapsprogram i syfte att trygga försörjningen på detta centrala område, bör naturligtvis ta fasta på vad som ligger i linje med samhällets intresse. Lika uppenbart är det, att beredskapslagringen ligger utanför oljeföretagens liksom storförbrukarnas kommersiella intressen. I vad mån kommer i händelse av total avspärrning vår exportindustri att kunna dra nytta av den oljelagring, som den enligt gällande bestämmelser sjölv byggt upp och haft betydande kostnader för? I vad mån kommer i händelse av krigstillstånd storförbrukare av olja, som upprätthåller vad som i en sådan situation kommer att bedömas som mindre oundgänglig produktion, få slippa till sina oljeserver till de delar av vår ekonomi, som då kan behövas som mer betydelsefulla?

Även om genomförandet av ett lagringsprogram på bränsle- och energiområdet helt naturligt måste ske i intimt samarbete mellan å ena sidan statsmakterna och å andra sidan oljeföretagen och storförbrukarna, kan det folkligen inte betraktas som självklart, att själva kostnaderna för beredskapslagringen skall bestridas av i första hand oljeföretag och storförbrukare. Dessa bör rimligen själva finansiera den del av oljelagringen, som låter sig kommersiellt motiveras. Den lagring, som statsmakterna däröver påbjuder, skall emellertid betraktas som en i första hand samhällets angelägenhet. Det finns skäl att med uppmärksamhet följa, hurvida kostnaderna för beredskapslagringen på bränsle- och energiområdet skall komma att bestridas med allmänna skattemedel eller med punktskatt specialskatter på de bränslen, som skall lagras och på vilka ju redan nu drögs skatter av lagda.

ryssoffen

Hela frågan om behovet av beredskapslagring på bränsle- och energiområdet hänger samman med i vad mån vi i krisituationer av olika slag kan räkna med att våra leverantörer i utlandet skall aktivt medverka till att begränsa störningarna i vår kontinuerliga tillförsel av olja. Genom att importen av ryssoffan kommit att bli en starkt växande betydelse för vår bränsle- och energiförsörjning har frågan sett ur denna speciella aspekt delvis kommit i ett jämfört med tidigare förändrat läge. I dag svarar Sovjet för närmot 50 % av den

svenska importen av tunga rådningsolja. De ryska produkterna har hittills kunnat erhållas till priser, som ligger på en nivå betydligt under världsmarknadsnoteringarna.

Allt enskilda företag utnyttjar de möjligheter, som finns att på billigast möjliga sätt sörja för sitt behov av bränsle och energi är naturligtvis ingenting att förundra sig över. Konkurrensen driver dem att inom ramen för det spelutrymme statsmakterna anvisar framställa sina produkter på bästa och billigaste sätt. Det finns dock goda skäl att iastamma i vad som i första hand framhålls i en ledare i exportföreningens organ,

Svensk Export, nämligen: »Även om marknaderna bakom järngriden erbjuder goda möjligheter för det enskilda företaget, är de synnerligen svåra att överblicka, eftersom de i så hög grad är beroende av de styrande skiftande politik. Om det sålunda är lämpligt att exportörerna sänder ut marknadernas utnyttjade möjligheter, bör man inte räkna med dem som ett kontinuerligt element i sina affärer.» Precis samma sak låter sig sägas, då affärerna avser import av olja — dvs affärer på ett område där en kontinuerlig tillförsel är en samhällsekonomisk angelägenhet av allra största vikt.